HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ריבב"ן

משנה ב נכלאשונה היו עוקרין. הכלאים ומשליכין לפני בהמתן משרבו עוברי עבירה שלא היו ממנעין לזרוע כלאים והיו שמחין שהי שמחות אחת שמנכשין שדותיהן ועוד שמשליכין לפני בהמתן התקינו שיהיו משליכין בדרכים ולא לפני בהמות ועדיין היו שמחין שמחה אחת שמנכשין שדותיהן התקינו שיהיו מפקירין את כל השדה והפקר ב"ד הפקר כדכתיב וכל אשר לא יבא לשלשת הימים יחרם

תקלין חדתין

הראשון הוא: **פ"ג סמן מנינן.** והיא ברים מ"ק ומהדר הכא לפרושי מתני' דהתם משום ג' דברים דקשיא להו מהכא לתם: **ומפרקין המנעל מו.** בדיני מוה"מ תניא בה בתוספתא דלפרק המנעל מע"ג הדפוס שאינו צריך תומן שני משא"כ להחזיר לצריך תומן אסור: **ולא כבר ליינו באדר.** כתנן במתני' דהכא ומליינין כו' ולמה צריך מו לליין במועד: **ספר.** תריך: **ושטפו.** וצריך ליין אחר: **אפנה.** שנה מאותרת. כלומר שאיתרו הזרעים לגמות ולא היו ירכיים עוד בט"ו באדר: **מנין לנין.** היכא דמיתא בקרא: **קורא לו פרוס.** כלומר עושים ליינים על הטומאה לידע לספרים: **וראה עצם אדם.** האי קרא בגבולת יחזקאל כתי' ופשטי' דקרא אלעמיד שיעשו ישראל ליינים על עצמות הפגרים ליטול משם ולקברם בגיא הנון גוג מ"מ דמן הוא שלא בא הכתוב אלא להחזיר ולגמד שיהא עושה ליין שיפרשו מן הטומאה: **על העצמות.** אע"פ שנתעבל הבשר מ"מ מטמא בהאל אי אית בהו רובע הקב: **על השדרה כו'.** אע"פ שאינו אלא עצם א': **ע"ג אבן קבועה.** על הקבר דהכי משמע ליגמא דקרא ובנה שיהא מחובר בכנין לאפוקי אבן המתגלגל וכדמפרש ואזיל: **במקום אחר.** אבל מתגלגל לשם יאמרו ששם היא הטומאה ויטמאו טהרות שלא כדין: **אלנו במקום טהרה.** מדלא כתיב ובנה עליו אלא אלנו משמע שהליון ע"ג מקום טהרה שאבל הקבר מליינין ובבבלי מ"ק (ה' ב') מפרש שלא להפסיד את הטהרות שאם היה הליון על הקבר ממש לא היה מרגיש עד שבא פתאום על הליון ויטמאו הטהרות לכך עושין הליון סמוך לטומאה ברחוק קצת דכשבא על הליון מרגיש ואינו חולך על הטומאה: **אע"פ שאין מקיימין כן.** שהרי ליכן דהכאיך הליון מן הטומאה ואם עשה הליון על הטומאה ודאי אין מקיימין כן אלא צריך לתקן מטעמא דפרישות והא"ל דכי מצא אבן ל' מצויינת ודאי במקום טהרה עומדת מ"מ המאהיל עליה טמא: **היו שנים.** אבנים מצויינות וריוח ביניהן: **המאהיל עליהן טהור.** שאני אומר מפני הטומאה שביניהם ליינו על האבנים והם על מקום טהרה עומדים כדלעיל: **אם היה חורש.** המקום שבין האבנים חרוש ודאי אין מודשין מקום הטומאה וחייבין שמא תחת כ"א מהאבנים יש טומאה ולכך ביינהם טהור וע"ג מומא: **שמא נתעבל הבשר.** עד פחות מכזית וטעמא כדמפרש לה ר' מני: **למפרע.** דהא ר"ז שלא נתעבל הבשר מטמא באהל ואי ליכא ליון והוא לא ידע ועבר עליו אפסקי טהרותיו: **נשעה.** עד שיתעבל: **ואל יתקלקלו בו לעולם.** דכשיעשו ליון יסברו לעולם שעדיין הטומאה שם ושרפו בחנם כל קדשים שיעברו עליהן בשוגג או בטלה וכשאין מליינין אין מורפין עליו אלא מחדש שלא חסר עדיין: **מתני' היו עוקרין.** הכלאים ומשליכים לפני בעל השדות כדי שיתביישו: **משרבו ע"ע.** מפ' בגמרא: **גמ' שהיו מנכשין שדותיהן.** דכשהוטלין הכלאים מאלו היה מתנכש: **שהיו נהגין מן הכלאים.** שמשליכין לפני בהמתם: **יחרם כל רכושו.** הרי שעזרא וגבאי דינו היה בידם להפקיר כל רכוש עובר על דברי הם: **מנין שהיא פטורה מן המעשרות.** להפקר גמור שהפקירו בעליו ילפינן לה מקרא ד"א פטורה ממעשרות ומיבעיא ליה אי הוי הפקר ב"ד כמו שהפקירו בעליו להפקיע אף מן המעשרות דלפ שכבר למדנו דלענין גזלות בה הוי הפקר ב"ד הפקר ויכול מי שרוצה לגזות בה דלמא להפקיע ממעשרות לא הוה הפקר דדעת ב"ד גופייהו אפשר לא הוי אלא להפקיע זכותא דידיה דהעובר אכל לא להפקיע זכותא דלוה דאיהו מאי עבידתייהו לא דלמא כיון דהפקר ב"ד הוי הפקר לכל הרוצה לגזות בה שוב לא קרינן ביה כי אין לו חלק ומלה עמך: **לא בשביעית.** לפי שמתליכין עליהם איסור עבודת קרקע ולא ימצאו מאין להביא העומר ושתי הלחם: **ולא כמ"ש.** בסמוך מפרש לה: **וחדש ל'.** שנתוסף בעיבורו בשביעית וכי אינם פטורים הפירות ממעשרות באותו חדש ואם"ל הפקר ב"ד אינו פוטר ממעשרות למה יהא מעובר אם עיבורו בשביעית: **ניחא בשביעית.** לאין מעברין כדפרישית: **מ"ש מאי.** כלומר מ"ט ואיידי דאייתי הך בריישא מהדר לפרושי והדר פריך למאי דאייתי לאיליין לאוכחי מהך בריישא דהפקר ב"ד פוטר אף ממעשר: **שלא נרבות כו'.** לפי שיהא כבר כלה בשביעית ולא נמצא בשמינית ב"מ חדש. שאשה שמא יביא עמהן גוש מעפר ארץ הנעשים שמטמא במגע ומשא וטומא טהרות של א"י: **אכל משהיר כו' יוקר.** וה"ק הבותה: **היא שביעית כו'.** דלעולם מותר לעבר שהרי הוא לא יהא לו הבנה לבדיק שיבא לבדיק הבותה מאו"ל ומיעלא לבדיק העומר ושתי הלחם משהיר מן הטומאה: מתני' אין לא הוי ליכא למשמע מינה: **והיידא אמר דא.** אלא מהיכן מוכח דהפקר ב"ד פטור ממעשר: **גדיש.** של תבואה: **שלא נוקט.** הלקט של עניים: **כל הנוגעות.** הבלים

סתם אדר שני תניין: [א]מתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים ועושין כל צרכי הרבים: אלו [ב] [א]הן צרכי הרבים דנין דיני ממונות ודיני נפשות דיני מכות [ב]ופודין ערכין וחרמים והקדישות ומשקין את הסוטה [א]ושורפין את הפרה ועורפין עגלה ערופה ורוצעין עבד עברי ומטהרין את המצורע ומפרקין את המנעל מעל גבי המים[ג] ואין מחזירים [ג]אותן תמן [ד] תנינן משקין בית השלחין [ג]ומציינין על הקברות [ב]לא כבר ציינו מאדר ותיפתר שירד שטף של [ה] גשמים ושטפו: ויוצאין אף על הכלאים לא [ו] כבר יצאו מאדר תיפתר [ד]שהיתה השנה אפילה ואין הצמחין נכרים מניין[ז] לציון [ג]ר' ברכיה ר' יעקב בר בת יעקב בשם ר' חונייא דברת חוורין ר' יוסה אמרי לה ר' יעקב בר אחא בשם ר' חונייא דברת חוורין ר' חזקי' ר' עוזיאל בריה דרב חונייא דבית חוורן בשם ר' חונייא דבית חוורן [1]ומטא טמא יקרא כדי[ח] שתהא הטומאה קוראה לך בפיה ואומרת לך פרוש ר' אילא בשם ר' שמואל בר נחמן [2]ועברו העוברים בארץ וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון עצם מיכן [ה]שמציינין על העצמות אדם מיכן שמציינין על השדרה והגלגולת ובנה מיכן שמציינין[ט] על גבי אבן קבועה אם אומר את ע"ג אבן תלושה אף היא הולכת ומטמא במקום אחר אצלו [ד]למקום טהרה ציון מיכן לציון ומצא[י] [1]אבן אחת מצויינת אע"פ שאין מקיימין כן המאהיל עליה טמא אני אומר מת [2]מצויין והיה נתון תחתיה היו שתים המאהיל עליהן טהור וביניהן טמא אם היה חורש בינתיים הרי הן כיחידיות ביניהן טהור וסביבותיהן (טהור) טמא תני[כ] אין מציינין על הבשר שמא נתעבל הבשר [ה]ר' יוסטא בר שונם בעא קומי ר' מנא ולא נמצא ממטמא טהרות למפרע א"ל מוטב[ל] שיתקלקלו בו לשעה ואל יתקלקלו בו לעולם:

הלכה ב מתני' משרבו עוברי עבירה [ו]היו משליכין לדרכים התקינו שיהו מפקירין [ז]את כל השדה: **גמ'** אמר רבי יהודה כו': תני אמר ר' יהודה [2]בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפניהן והיו שמחים שתי שמחות אחת שהיו מנכשין שדותיהן וא' שהיו נהנין מן [ח]הכלאים משרבו עוברי עבירה היו משליכין על הדרכים אע"פ כן היו שמחים שהיו מנכשין שדותיהן התקינו שיהו מפקירין [ט]כל השדה כולה. מניין[י] [ח]שהפקר בית דין הפקר דכתיב [3]וכל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה מניין שהיא פטורה מן המעשרות [יא]רבי יונתן בריה דרב יצחק בר אחא שמע לה מן הדא [יב]אין[ד] מעברין את השנה לא בשביעית ולא במוצאי שביעית ואם עיברוה הרי זו מעוברת והודש א' שהוא מוסיף לא פטור ממעשרות [יא]הוא עד כדון שביעית מוצאי שביעית מאי א"ר [ט](אבהו) ר' בון שלא לרבות באיסור חדש ר' זעירא בשם ר' אלעזר (ר' אבהו) הדא[יב] דאת אמר עד שלא התיר רבי להביא ירק מחוצה לארץ לארץ אבל משהתיר רבי להביא ירק מחוצה לארץ לארץ היא שביעית היא של שאר שני שבוע: [ג]תני אין מעברין וכו': א"ר מנא הדא דאת אמר בראשונה שהיו השנים כתקנן אבל עכשיו שאין השנים כתקנן היא [ד]שביעית היא שאר שני שבוע תני[יג] של בית רבן גמליאל עיברוה במוצאי שביעית מיד א"ר אבון אין מן הדא ליית את ש"מ כלום [4]שמור את חדש האביב שומריהו [יד] שיביאו בחידושו והיידא[טו] אמר' דא [2]גדיש[טז] שלא לוקט תחתיו כל הנוגעות בארץ הרי הן (זה) של עניים וא"ר אמי בשם

למקום אחר בתוך השדה שעדיין לא לקטו שם העניים את הלקט כל הבלים: **הנוגעות בארץ**

משנת אליהו

הלכה ב **שהיו השנים כתיקונן.** עי' ר"ש מעניה י"ד ב' ד"ה אימת וברש"י סנהדרין י"א ב' ד"ה וזמון שלגיא:

א) (מו"ק פ"א הל"ב) (תוספתא שם פ"ב) ועי' בבלי מו"ק יד ב, **ב)** נ"א האימום, **ג)** ל"ל אומו, **ד)** מו"ק ב ב, **ה)** עיין תוס' מו"ק ו. ד"ה ואבלאים. (גליון הש"ס), **ו)** שם ו ב, **ז)** יומ' סוטה פ"ט הלכה ג ומו"ק פ"א הלכה ב ופ"ה ממעשר שני הל"ח, **ח)** מו"ק ה ב, **ט)** תוספתא פ"ח, **י)** ע"פ ו ב, **כ)** תוספ' פ"ח, **ל)** מו"ק ה ב, **מ)** (מו"ק ו ב), **נ)** [מו"ק ו:], **ס)** אח, **ע)** גיטין לו ג (ירו' פאה פרק ה הל"א) יבמות פט ב, **פ)** סנהדרין יב ב, **צ)** אבון, **ק)** יומא"מ בפיעות פ"ו הל"ד ומדרש פ"ו הל"ח וסנהדרין פ"ח הל"ב, **ר)** סנהדרין יב ב, **ש)** שם יג ב, **ת)** פ"א הדא דאמ, **א')** פיאה פ"ה מ"ח,

עין משפט
נר מצוה

ט א מיי' פ"ז מיו"ט הל"ח יב ופי"ג מסנהדרין הלכה ה:
י ב מיי' פרק ח מערכין הל"ח:
יא ג מיי' פרק ח מטומאת מת הלכה ט:
יב ד מיי' פרק ג מכלאים הל"י:
יג ה מיי' פרק ח מטומאת מת הלכה ט:
יד ו מיי' שם הל"ח:
טו ז מיי' פרק ג מכלאים הלט"ז:
טז ח מיי' פרק כד מסנהדרין הל"ו טוש"ע יו"ד סי' ב סעיף ז בהג"ה:
יז ט מיי' פרק ד מקידוש החודש הלכה טו:
יח י מיי' שם הל"ח:
יט כ מיי' פרק ד ממתנות עניים הלכה ו:

נוסחת הבבלי

(**א**) ועוקרין עגלה ערופה ושורפין את הפרה: (**ב**) לא סגי ליינו בחדר: (**ג**) ר' יעקב בריה דבת יעקב בשם ר' גמוני דבית חורן ר' יוסי אמרי לה בשם ר' יעקב בר' דרב אחא בשם דר' נחוניא דבית חורן ר"ח ור' עזיה בר' דרב נחוניא דבית חורן וטמא כו': (**ד**) למקום טהרה (אלא טהוריס) ציון: (**ה**) ר' אימני בר שוניא: (**ו**) היו עוקרין ומשליכין כו': (**ז**) את כל השדה כולה: (**ח**) מן הכלאים התקינו שיהו משליכין כו': (**ט**) ר' נתן בר' יצחק ב"א משמע ליה: (**י**) הוא ניחא בשביעית במוצאי שביעית כו':

ציון ירושלים

מפרקין את המנעל מע"ג המים. עי' פי' המשנה לרמב"ם ובש"ק גרים מעל גבי האימום.

הגהות הגר"א

[**א**] ה"ג מתקנין את הדרכים תמן מגינן משקין בית הסלחין וכו'. והיא ברים מו"ק ומהדר הכא לפרושי מתני' דהתם משום ג' דברים דקשיא להו מהכא דהתם: [**ב**] מת היה נתון: [**ג**] ל"ג תני תין מעברין וכו': [**ד**] ה"ג היא מוצאי שביעית היא שאר שני שבוע וה"פ דלעולם מעברין אלא מיכאן איסור מדש דבלא"ה אינה ראויה עדיין לאכול:

תורה אור השלם

1. וְהִצְּרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שָׂפָם יַעֲטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא: ויקרא יג מה
2. וְעָבְרוּ הָעֹבְרִים בָּאָרֶץ וְרָאָה עֶצֶם אָדָם וּבָנָה אֶצְלוֹ צִיּוּן עַד קָבְרוּ אֹתוֹ הַמְקַבְּרִים אֶל גֵּיא הֲמוֹן גּוֹג: יחזקאל לט טו
3. וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבוֹא לְשֹׁלֶשֶׁת הַיָּמִים כַּעֲצַת הַשָּׂרִים וְהַזְּקֵנִים יָחֳרַם כָּל רְכוּשׁוֹ וְהוּא יִבָּדֵל מִקְּהַל הַגּוֹלָה: עזרא י ח
4. שְׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לְיְיָ אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאֲךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לָיְלָה: דברים טז א